

Kommittédirektiv

Utökat kunskapsunderlag om Rättsmedicinalverkets metod för medicinsk åldersbedömning i asylprocessen

Beslut vid regeringssammanträde den 11 juni 2020

Sammanfattning

Regeringen tillsätter en oberoende granskning av metoden för medicinska åldersbedömningar. En särskild utredare ska redogöra för det aktuella vetenskapliga kunskapsunderlaget för den metod för medicinsk åldersbedömning som tillämpas av Rättsmedicinalverket inom ramen för asylprocessen och belysa frågan ur ett internationellt perspektiv. Vidare ska utredaren ta fram ett utökat kunskapsunderlag för den aktuella metoden och bedöma hur detta bör återspeglas i myndighetens utlåtanden. Syftet med uppdraget är att stärka grunden för med vilken säkerhet det går att uttala sig om sannolikheten för att personer med okänd ålder är över eller under 18 år med hjälp av Rättsmedicinalverkets tillämpade metod.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2024. En första delredovisning i den del av uppdraget som avser granskning av metoden samt det aktuella vetenskapliga kunskapsunderlaget och hur det utvecklats över tid, respektive beskrivningen av frågan ur ett internationellt perspektiv ska lämnas senast den 11 juni 2021.

Åldersbedömning och medicinsk åldersbedömning

Bedömning av den sökandes ålder är en grundläggande del av asylprocessen. Migrationsverkets bedömningar av ålder i asylärenden styrs av lagstiftning och praxis. Enligt gällande rätt ska en asylsökande göra sin identitet sannolik,

vilket innefattar att den sökande ska göra sin ålder sannolik. Barn har särskilda rättigheter enligt bland annat barnkonventionen. Frågan om en ensamkommande asylsökande är under eller över 18 år är av betydelse för hur asylärendet handläggs och för frågan om uppehållstillstånd. Åldern har även betydelse för mottagandet av den asylsökande. Om Migrationsverket bedömer att det finns skäl att ifrågasätta att en sökande som uppger sig vara ett ensamkommande barn är underårig, ska myndigheten så snart som möjligt göra en åldersbedömning och fatta ett tillfälligt beslut om ålder. Utgångspunkten är att en sådan åldersbedömning i första hand ska göras utifrån skriftlig bevisning och den sökandes muntliga uppgifter, med beaktande av bevislätnadsregeln tvivelsmålets fördel (*benefit of the doubt*). Om Migrationsverket bedömer att den sökande inte har gjort sannolikt att han eller hon är underårig genom skriftlig eller muntlig bevisning, och att Migrationsverket därför överväger att fatta ett beslut som innebär att den asylsökande bedöms vara vuxen, är myndigheten skyldig att erbjuda den sökande att genomgå en medicinsk åldersbedömning. En medicinsk åldersbedömning får utföras endast om sökanden har gett sitt skriftliga samtycke. Utlåtandet från den medicinska åldersbedömningen måste värderas tillsammans med övrig bevisning utifrån gällande bevisregler. Ett slutligt ställningstagande till sökandens ålder ska göras i samband med det slutliga beslutet i ärendet om uppehållstillstånd.

De medicinska åldersbedömningar som genomförs av Rättsmedicinalverket på uppdrag av Migrationsverket bygger på en sammantagen bedömning av två undersökningar: röntgenundersökning av visdomständer och magnetkameraundersökning av tillväxtzonen i lårbenets nedre del. Två tandläkare och två röntgenläkare gör, oberoende av varandra, var sin bedömning av om den aktuella kroppsdelens har uppnått slutstadium eller inte. Bedömningarna skickas till Rättsmedicinalverket, där en rättsläkare utför den medicinska åldersbedömningen.

Det rättsmedicinska utlåtandet är utformat som en sannolikhetsbedömning. För personer av manligt kön uttrycks detta som att undersökningen *talat för* att den undersökta är 18 år eller äldre, alternativt *talat möjligen för* att den undersökta är under 18 år. För sökande av kvinnligt kön är förutsättningarna annorlunda. I utlåtanden om personer av kvinnligt kön anges därför antingen att undersökningen *talat för* att den undersökta är under 18 år eller att Rättsmedicinalverket inte kan dra några slutsatser om huruvida den undersökta har uppnått 18 års ålder.

Rättsmedicinalverket ansvarar också för medicinska åldersbedömningar på uppdrag av domstol, allmän åklagare, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen.

Uppdraget

Genomförandet av medicinska åldersbedömningar inom ramen för asylprocessen är föremål för diskussion, och Statens medicinsk-etiska råd har i en skrivelse till Justitiedepartementet pekat på oklarheter rådet ser vad gäller genomförandet av medicinska åldersbedömningar och rekommenderat regeringen att tillsätta en oberoende granskning (dnr Ju2018/05355/Å). Skrivelsen har skickats för remiss till Rättsmedicinalverket, Migrationsverket och Socialstyrelsen.

Det finns inte någon metod för medicinsk åldersbedömning som exakt kan bestämma en individs ålder. Alla former av medicinsk åldersbedömning innehåller därför osäkerheter. Bedömningen av hur stora dessa osäkerheter är vilar på vetenskapliga studier. Därför kan det vara motiverat att granska och utöka kunskapsunderlaget för den metod för medicinsk åldersbedömning i asylprocessen som tillämpas av Rättsmedicinalverket. Syftet med uppdraget är att stärka grunden för med vilken säkerhet myndigheten kan uttala sig i sina utlåtanden.

Det finns flera tänkbara alternativ för att se till att forskningsstudier kommer till stånd. Ett exempel att bygga vidare på är det uppdrag som Socialstyrelsen har haft att fördjupa kunskapen om magnetkameraundersökning som metod för medicinsk åldersbedömning, där den huvudsakliga slutsatsen var att magnetkameraundersökning kan utgöra ett stöd för medicinsk åldersbedömning. Vidare ingår det i Rättsmedicinalverkets grunduppdrag att ansvara för utvecklingsarbete och stöd åt forskning av betydelse för verksamheten. Regeringen gör dock bedömningen att det i det här fallet är mest ändamålsenligt att låta en särskild utredare, med särskilt avsatt tid och resurser, ta fram ett utökat kunskapsunderlag på området.

Medicinska åldersbedömningar görs även i andra länder, såväl inom ramen för asylprocessen som i andra sammanhang där bedömning av ålder behöver göras. Som en del i ett utökat kunskapsunderlag kan det därför vara lämpligt att också belysa hur medicinska åldersbedömningar relaterat till 18-årsgränsen genomförs i asylprocessen och i andra sammanhang utanför Sverige.

Utredaren ska därför göra följande:

- Granska den metod för medicinsk åldersbedömning i asylprocessen som tillämpas av Rättsmedicinalverket, det aktuella vetenskapliga kunskapsunderlaget för metoden samt hur det vetenskapliga underlaget och myndighetens utlåtanden har utvecklats över tid. Granskningen ska innefatta aspekter såsom kapacitet vad gäller ärendemängd, personlig integritet, medicinska risker och hantering av osäkerheter i form av statistiska felmarginaler.
- Se till att en eller flera forskningsstudier genomförs i syfte att utöka det vetenskapliga kunskapsunderlaget om tillämpningen av magnetkameraundersökning av tillväxtzonen i lårbenets nedre del i kombination med röntgenundersökning av visdomständer för att bedöma sannolikheten för att personer av kvinnligt eller manligt kön med okänd ålder är över eller under 18 år.
- Analysera det samlade vetenskapliga kunskapsunderlaget om den aktuella metoden och där så är påkallat föreslå en utveckling av Rättsmedicinalverkets utlåtanden utifrån det nya kunskapsläget. Detta så att sannolikheter relaterat till 18-årsgränsen på bästa sätt återspeglas i utlåtandena för personer av kvinnligt respektive manligt kön. Utgångspunkten för eventuella förändringsförslag ska vara att utlåtandena även fortsättningsvis ska utformas på ett sådant sätt att det inte krävs någon medicinsk eller statistisk kunskap för att Migrationsverket ska kunna använda sig av dem.
- Beskriva hur motsvarande och alternativa metoder för medicinska åldersbedömningar i fråga om 18-årsgränsen genomförs i andra länder och hur de medicinska åldersbedömningarna där används. Av beskrivningen ska det framgå vilka överväganden som ligger till grund för val av metod och utlåtanden utifrån syftet med den medicinska åldersbedömningen. Beskrivningen ska belysa aspekter såsom kapacitet vad gäller ärendemängd, personlig integritet, medicinska risker och hantering av osäkerheter i form av statistiska felmarginaler.
- Redogöra för i vilken utsträckning det förekommer att en utlänning, som genomgått en medicinsk åldersbedömning via Rättsmedicinalverket, i ett ärende om uppehållstillstånd ger in och åberopar annan medicinsk utredning i frågan om ålder.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska analysera och bedöma konsekvenserna av eventuella förslag till ändringar i Rättsmedicinalverkets utlåtanden utifrån hur utlåtandena används av Migrationsverket. Denna analys ska, där så är tillämpligt, göras med ett barnrättsperspektiv i enlighet med barnkonventionen.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Under genomförandet av uppdraget ska utredaren samråda med Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen samt i övrigt inhämta synpunkter från Migrationsverket och andra myndigheter och organisationer i den utsträckning som utredaren finner lämpligt. Utredaren ska vid behov lämna författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2024. En första delredovisning i den del av uppdraget som avser granskning av metoden samt det aktuella vetenskapliga kunskapsunderlaget och hur det utvecklats över tid, respektive beskrivningen av medicinska åldersbedömningar i andra länder ska lämnas senast den 11 juni 2021.

(Justitiedepartementet)